

τοῦ μέλλοντος πενθεροῦ μου. Ὅταν ἔφθασα ἐκεῖ ἦτο ἡ ὥρα 8 τῆς πρωΐας. Μ' ἐπρόσμεναν καὶ οἱ δύο εἰς τὸ κῆσκι, ἀλλ' ὄχι τόσοσ ἐνωρίς. Ἀντήλλαξα μὲ τὸν κ. Ἀναστάσιον ἐγκάρδιον χειραψίαν καὶ πολυσήμαντον βλέμμα. Ἐκείνη ἀφῆσε συγκεχυμένη τὸ κέντημά της, ἡ ὄψις της ἐκοκκίνισε, τὸ χέρι της ἔτρεμεν, ὅταν ἤγγισε τὸ ἰδικόν μου. Δέν μου εἶπε λέξιν ὁ πατήρ της μόνον μου ἐξέφρασε τὴν εὐχαριστήσιν του, διότι τόσοσ ταχέως ἐπέστρεψα πάλιν εἰς τὴν ἐξοχὴν.—Σὰς ἐσυνειθίσασμεν τόσοσ πολύ, προσέθηκεν, ὥστε ἡ ἐλ- λειψίς σας μὰς ἐκακοφάνη. Δέν εἶν' ἀλήθεια; ἡ- ρώτησε στραφεὶς πρὸς τὴν κόρην του.

Ἐκείνη ἐψιθύρισε ἀκατάληπτον καὶ καὶ ἐξηκολούθησε τὸ κέντημά της. Ὁ πατήρ της εἶδε τὴν ἀμηχανίαν, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρισκόμεθα ἀμρότεροι καὶ ἠυδόκησε νὰ μὰς ἀφήσῃ μόνους προφασισθεὶς ὅτι ἔχει ἐργασίαν μίαν στιγμὴν. Ἐκείνη δὲν ἔστρεψε κἄν τὴν κεφαλὴν, ἀφωσιω- μένη τάχα εἰς τὸ ἐργόχειρον.

Ἦλθα καὶ ἐστάθην ὀρθὸς ἐμπρὸς της:

—Τί ἔχετε καὶ εἴσθε θυμωμένη μαζί μου; Εἶπα μὲ φωνὴν τρέμουσαν.

Δέν ἀνεσήκωσε κἄν πρὸς ἐμὲ τὸ βλέμμα καὶ μόνον ἐφέλλισε σκυμμένη καθὼς ἦτο:

—Τίποτε...

Δέν ἦτο δυνατόν νὰ κρατηθῶ πλέον!

—Μενομιζετε κακόν, ἀναίσθητον, καὶ μωρὸν ἀκόμη· διότι μωροὶ πρὸ πάντων εἶνε ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δὲν ἐννοοῦν τὴν ἀληθινὴν εὐτυχίαν των! Ὅχι! μ' ἀδικεῖτε· ἐννοῶ πολὺ καλὰ ποῦ εἶνε ἡ ἰδική μου εὐτυχία, καὶ ἂν ἠναγκάσθην ἐπ' ὀλίγον νὰ τὴν ἀποφύγω, διότι ἔπρεπε, ἔρχομαι ὁ- μως τόρα νὰ τὴν ἐπανεύρω πάλιν ἐδῶ, μακρὰν τοῦ κόσμου, εἰς τὸν ἡσυχον αὐτὸν παράδεισον τῆς ζωῆς.

Ἀνεσήκωσε τέλος τὸ πρόσωπόν της καὶ μ' ἐ- κύτταξε μὲ τὸ καθαρὸν βλέμμα της ὡς νὰ μὲ ἡ- ρώτα ποῖον ἦτο τῶν λόγων μου τὸ συμπέρασμα.

—Σ' ἀγαπῶ, ἀπεκρίθην εἰς τὴν ἄφωνον ἐ- κείνην ἐρώτησιν, ἀντλήσας ὄλην τὴν τόλμην ὅση ὑπελείπετο ἐν τῇ ψυχῇ μου, σ' ἀγαπῶ! Δέν τὸ ἐνόησες λοιπόν, δέν τὸ ἐμάντευσες αὐτὸ τόσοσ καιρόν; Σ' ἀγαπῶ ἀπὸ τὴν πρώτην ἐκείνην ἡμέ- ραν, ὅπου σὲ εἶδα ἐδῶ εἰς αὐτὸ τὸ ἴδιον κῆσκι στολισμένην μὲ τὰ ῥόδα καὶ τὰ κεράσια... Σ' ἀγαπῶ!...

Τὸ κέντημα εἶχε πέσῃ ἀπὸ τὰς χεῖράς της· μ' ἐκύτταξε κατὰ πρόσωπον ἀκίνητοῦσα ὡς νὰ τὴν ἐμέθυε τὸ ἄρωμα τῶν λόγων μου.

—Καὶ ὅμως ἐφύγατε! εἶπε μὲ παράπονον.

—Ἐφυγα, διότι ἔπρεπε νὰ φύγω· ἐὰν ἤθευ- ρες διατὶ ἐφυγα, καὶ θὰ τὸ μάθης μετ' ὀλίγον, δέν θὰ μοῦ ὀμίλεις ἔτσι ἐφυγα διὰ νὰ ἐπιστρέ- ψω καὶ νὰ μείνω εὐτυχῆς... ἂν μ' ἀγαπᾶς...

Ἀνέλαβεν εὐθὺς ἡ ὄψις της τὴν συνήθη εὐθυμίαν:

—Ἄν τὸν ἀγαπῶ; εἶπεν ἐρυθριῶσα, ἂν τὸν ἀγαπῶ;... ὡσάν νὰ μὴν τὸ 'ξεύρη τάχα ὁ ἀ- νόητος...

Τὶ ἄλλο θὰ ἔκαμνες εἰς τὴν θέσιν μου, παρα- καλῶ, παρὰ νὰ κλείσης μ' ἐν φίλημα τὸ χαρι- τωμένον ἐκεῖνο στόμα;

Πόσον ἐπεθύμησα νὰ σὲ εἶχα ἐδῶ πλησίον μου κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτάς· ἡ φιλία περικυκλοῦ- σα τὸν ἔρωτα ἀποτελεῖ τὴν χαριεστέραν ἀνθοδέ- σμην. Ἀλλὰ θὰ ἔλθης, ὅταν ἡ εὐτυχία μου θὰ φθάσῃ εἰς τὸ κατακόρυφον σημεῖον, θὰ ἔλθης.

Ἡ Ἀμαρυλλίς μου—θὰ τὴν ὀνομάζω πάντο- τε μὲ αὐτὸ τὸ ὄνομα, τὸ ὁποῖον ἀρέσκει καὶ εἰς τὴν ἰδιάν—ἡ Ἀμαρυλλίς μου ἐτοίμασε τὴν ἐγ- χώριον στολὴν μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ τὴν φορέ- σῃ, ὅταν θὰ εἶνε νύμφη. Δι' αὐτὸ μοῦ εἶχεν εἰπῆ ἡ πονηρά, ὅταν τὴν ἠρώτησα ἄλλοτε: διατὶ ἐτοι- μάζει τὴν στολὴν: τί σας μέλει; Θὰ ἔλθης καὶ θὰ τὴν ἰδῆς· καὶ νύμφη ἀκόμη θὰ εἶνε ἀληθινὴ Ἀμαρυλλίς!

Ὁ θεῖός μου, εὐθυμος πλέον ἢ ἄλλοτε, μὰς ἔλεγε σήμερον εἰς τὸ πρόγευμα ὅτι ἡ εὐτυχία, ὅπως ἡ περιουσία, δύναται ν' ἀποκτηθῇ κατὰ δύο τρόπους: ἢ ἐκ τύχης καὶ συμπτώσεως ἢ διὰ κό- πων καὶ φροντίδων· καὶ ὅτι ὅπως πολυτιμότερα καὶ ἀσφαλεστέρα περιουσία εἶνε ἡ μετὰ κόπων πολλῶν καὶ φροντίδων ἀποκτηθεῖσα, οὕτω καὶ εὐ- τυχία πολύτιμος καὶ ἀσφαλῆς εἶνε ἐκείνη, ἣτις μὰς ἐστοίχισε πλείονας ταλαιπωρίας καὶ βάσανα. Ἐκοπίασα τάχα τόσοσ ὑπὲρ τῆς ἰδικῆς μου εὐ- τυχίας, ὥστε νὰ εἶμαι βέβαιος περὶ τῆς διαρκείας αὐτῆς;»

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΥΠΟΔΟΥΛΟΥ ΕΛΛΗΝΟΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

[Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμε. φύλλον.]

11 Ἰανουαρίου.

Ἡσυχία ἄκρα ἐρημώσεως, σιγὴ τρομακτικὴ πέραξ ἡμῶν· ὅπως, κατὰ τὰ δημῶδη ἄσματα, οἱ εὐρισκόμενοι εἰς τὸν Κάτω κόσμον δὲν εἰξεύ- ρουν τί γίνεται εἰς τὸν Ἐπάνω, ἀπὸ τὸν Ἄδην μὰς ἀγνοοῦμεν τί συμβαίνει τριγύρω ἡμῶν ἐνῶ συνήθως, ἀπὸ τᾶλλα χωρία ἔρχονται τόσοσ συ- χνά εἰς τὴν πόλιν μας, τώρα οὐδεὶς φαίνεται· ἀλλ' ὅταν εἶναι βροχὴ οἱ κοχλῖαι μαζεύονται εἰς τὸ κέλυφός των, καὶ μόνον ὅταν λάμψῃ ὁ ἥλιος ἐξέρχονται ἐπὶ τῆς χλόης· τώρα δὲ μαίνεται δεινὴ καταιγίς...

Τὰ μεσάνυκτα οἱ φρουροὶ τῆς παρὰ τὴν πύ- λην τοῦ τείχους τὰμπιας ἀκούουν βήματα,

ἀλλ' οὐδένα διακρίνουν. Ποῖος εἶναι; φωνάζουν ἔτοιμον κρατοῦντες τὸ ὄπλον ἀπὸ τῆς πυκνῆς δὲ σκοτίας ἀπαντᾷ θλιβερά καὶ ἀσθενῆς φωνή:— Χριστιανός, ἀπὸ τὸ Σεραΐ, γιὰ τὸ Θεό, πάρτε με μέσα.

Τὸν ἀνελεύουν· εἶναι σχεδὸν λιπόθυμος ἐκ τῆς λύπης, τῆς πείνης, τοῦ ψύχους καὶ τῆς κοπώσεως τῷ δίδουν ῥόμι, τὸν τρίβουν, τὸν θέτουν παρὰ τὴν πυρὰν, τὸν καλύπτουν μὲ μίαν γούναν· μόλις κατορθώνομεν ν' ἀποσπᾶσωμεν διακεκομμένας τινὰς λέξεις ἀπὸ τὸ στόμα του.

— Πῶς εἴσθε ἔς τὸ χωριό σας;

— ὦ! τὸ χωριό μας τῶκαψαν σκότωσαν πολλούς, οἱ ἄλλοι ἔς τὰ βουνά.

— Τάλλα τὰ χωριά;

— Τὸ ἴδιο ὅλα· παντοῦ φλόγες καὶ αἶμα.

Ψῦχος φρίκης συνέχει τὴν ψυχὴν μας· ἀνακοινοῦνται τὰ φοβερά μηνύματα εἰς ὅλας τὰς τάμπιας· περισσοτέραν ἀγωνίαν ἐγκλείουν τῶρα αἱ κραυγαὶ τῶν σκοπῶν: Βάρδια, τὸ τοῦ σας! διακόπτουμε τὴν νεκρικὴν σιγὴν τῆς ζοφερᾶς καὶ παγετώδους νυκτός!

12 Ἰανουαρίου.

Διακρίνομεν καπνὸν εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ὀρίζοντος... εἶναι ὁ καπνὸς τῶν πυρπολουμένων γειτονικῶν μας κωμῶν! πλησιάζει, πλησιάζει ἡ ὥρα μας... οἱ κάτοικοι συναθροίζονται καὶ θεωροῦν αὐτὸν σκυθρωποί, στηριζόμενοι ἐπὶ τῶν ὀπλων των.

Σήμερον ἐνῶ ἐκαθήμεθα εἰς τὸ καφενεῖον ἐμβαίνει ἀνθρωπὸς τις ποιμενικὴν φορῶν ἐνδυμασίαν, ῥιγῶν, πελιδὸς μὲ σχισμένα ὑποδήματα καὶ αἱματωμένους πόδας· πρὶν προφθᾶσωμεν νὰ ἐρωτήσωμεν τίς ἦτο, ὁ ἄγνωστος σταθεὶς εἰς τὸ μέσον τοῦ καφενεῖου, μᾶς λέγει μὲ φωνὴν πνιγομένην ὑπὸ λυγμοῦ:

— Δὲν μὲ γνωρίζετε!

Τὸν παρατηροῦμεν μὲ ἐκπλήξιν καὶ σφοδρὰ μᾶς συγκλονεῖ συγκίνησις. Τὸν ἀναγνωρίζομεν ὑπὸ τὰ ῥάκη ἐκεῖνα!... εἶνε πλουσιώτατος πρόκριτος τῆς Β*, φίλος ἀγαπητὸς πλείστων ἡμῶν. Τὸν ἐναγκαλιζόμεθα μὲ δάκρυα, αὐτὸς δ' ἀναρτᾶται ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ μας, μᾶς φιλεῖ, κλαίει ὡς νήπιον.

Τὶ ὑπέφερον ὁ ταλαίπωρος! τρὶς ἐκινδύνευσε νὰ θανατωθῆ, διὰ νὰ σωθῆ δὲ ἐπήδησεν ἀπὸ ὑψηλὸν παράθυρον, ἀνερριχήθη εἰς τοίχους, μὲ τόλμην καὶ δύναμιν ἥτις ἐκπλήττει καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον καταδιωκόμενος καὶ πυροβολούμενος ὑπὸ τῶν Κιρκασίων διέλαθεν αὐτοῦς εἰσελθὼν εἰς τὸ καλυβόσπητον ἐνὸς τῶν ποιμένων του, ἐκεῖ δὲ ποιμενικὰ φορέσας ἐνδύματα ἔδραμεν εἰς τὰ βουνά ὅπου ἐζήτησαν ἄσυλον χιλιάδες ψυχῶν ἡ οἰκία του ἐπυρπολήθη, αἱ ἀποθήκαι του διηρπάγησαν. Ἐνῶ διηγεῖται ταῦτα, τὰ δάκρυά του τρέχουν, καὶ ἡ φωνὴ του θρηνεῖ!... Πῶς μετεβλήθη! αἱ

παρειὰ του ἔγειναν κοῖλαι, τὸ μέτωπόν του ἐρρυτιδώθη· εἰς δύο νύκτας ἐγήρασε!

Αἱ ἐρωτήσεις μας διασταυροῦνται:— Πῶς συνέβη ἡ τρομερὰ συμφορὰ; Διατί δὲν ἐπροφυλάχθητε; Τί ἀκριβῶς συνέβη;

Ἴδου δὲ τὶ μᾶς διηγεῖται ἐν μέσῳ βαθείας σιωπῆς:

— Πρὸ δύο ἡμερῶν, εἰς τὰς 10 Ἰανουαρίου ἐπέρασεν ἀπὸ τὴν Β* ὁ ἀρχιστράτηγος Μεχμέτ Ἀλῆ πασᾶς μὲ 32 χιλιάδας στρατοῦ. Τὸν παρεκάλεσαμεν ν' ἀφήσῃ ἐν ἀπόσπασμα διὰ νὰ μᾶς φυλάξῃ, διότι ἡμεθα πολὺ ἀνήσυχτοι ἀπὸ ὅσα ἤκούσαμεν περὶ κακουργημάτων τῶν Κιρκασίων· ἀλλ' ὁ ἀρχιστράτηγος ἠρνήθη· εἶπε νὰ μὴ φοβώμεθα, καὶ διέταξε νὰ ἐτοιμάσωμεν ψωμιὰ καὶ τροφίμα διὰ τοὺς κατόπιν ἐρχομένους μουχτζήριδες (πρόσφυγας)· πέντε φοῦρνοι ἐδόυλευαν ἀκατάπαυστα· εἴχαμεν τὰ ψωμιὰ ἔτοιμα μέσα εἰς τὰ κοφίνια καὶ ἐπεριμέναμεν νὰ τοὺς τὰ προσφέρωμεν· κατὰ τὸ δεῖλι εἶδαμεν ἀπὸ μακρῶν μίαν μεγάλην, ἀτελειώτην σειρὰν ἀμαζῶν· ἤρχοντο, καὶ ἦσαν Κιρκάσιοι, Μπασιμπουζοῦκοι, καὶ Ζεϊμπέκται· μερικοὶ πρόκριτοι ἐπήγαν πρὸς ὑποδοχὴν των· τὸσον ἀνύποπτοι ἡμεθα· ἀλλ' αὐτοὶ μόλις ἐμβῆκαν εἰς τὴν πόλιν ἐχύθησαν ἀπὸ τ' ἀμάξια των καὶ συνέλαβαν ὄσους ἡμῶρεςαν· ἐπήραν ὅ,τι εἴχαν ἐπάνω των, ἔπειτα ἀκουμβώντας τὴν μπουκα τοῦ τουφεκιοῦ εἰς τὸ στῆθος τοὺς ἠνάγκαζαν νὰ εἰποῦν ποῦ εἶχε κρυμμένα ὁ καθεὶς τὰ χρήματά του. Δὲν ἀφῆκαν, τὰ θηρία, βασιανστήριον ποῦ νὰ μὴν τὸ βάλουν εἰς ἐνέργειαν. Ἐστραγγάλιζαν, ἀκρωτηρίαζαν, ἐσφαζαν. Πέντε ἢ ἐξ παπάδες τοὺς ἔρριψαν ζωντανούς εἰς τὴν φωτιὰν καὶ τοὺς ἔκαψαν. Πολλοὶ γονεῖς εἶδον ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια των, ἐνῶ ἐπαράδερναν δεμένοι, ν' ἀτιμάζουσαν τὰς θυγατέρας των, ἤρπασαν τῶν περισσοτέρων οἰκογενειῶν τὰς κόρας καὶ πολλὰς νέας γυναῖκας καὶ καιεὶς δὲν ἤξέυει εἰς τῶρα τί ἀπέγειναν. Ἐγύμνωσαν ὅλα τὰ σπίτια καὶ τὰ ἐργαστήρια καὶ τὰ λάφυρα τὰ ἐφόρτωναν εἰς τὰς ἀμάξιας των. Ὅσα δὲν ἐχώρουσαν τὰ ἔρριπτον κάτω ἀπὸ τοὺς τροχοὺς καὶ τὰ ἐκομματίαζαν. Οἱ δρόμοι ἐγέμισαν σιτάρι, κριθάρι, γεννήματα. Ἐκλεψαν τάσημικά των ἐκκλησιῶν, ἐμόλυναν τὰς ἁγίας τραπέζας, ἔκαμαν σταῦλο τὸ ἱερόν καὶ ἔδεσαν τᾶλόγα των. Κατόπιν ἀπὸ τοὺς Ζεϊμπέκους καὶ συντροφίαν ἤρχοντο οἱ Γύφτοι οἱ ὅποιοι ἐμάζευαν ὅτι παραιτοῦσαν ἐκεῖνοι· οὔτε ψάθα οὔτε πυροστιὰ δὲν ἄφησαν. Ἐως τὴν νύκτα ἤκούοντο οἱ πυροβολισμοὶ καὶ ἐσωριάζοντο εἰς τοὺς δρόμους οἱ νεκροί. Ἐνα ἄρρωστο ποῦ τὸν ἐπήγαγεν ὁ ἀδελφός του, διὰ νὰ τὸν γλυτώσῃ, εἰς φιλικὸν ὀθωμανικὸν σπίτι, τοῦ ἔκοψαν τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια καὶ ἔκαμαν κομμάτια τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἐρριψαν ἀνθρώπους εἰς τὰ πηγὰ-

δια· ένα τὸν ἔρριψαν μέσα εἰς τὴν φωτιά καὶ ἐκαρβούνασε ὄλος καὶ μόνον ἡ γλῶσσά του ἔμεινε ἄκαυτη καὶ ἔτσι μὲ φρικτούς πόνους, μὲ αὐτὸ τὸ μαρτύριον ἐζήσε—ὁ ἄμιρος!— ἀκόμη εἴκοσι τέσσαρας ὥρας... Ἐπειτα ἔβαλαν φωτιά μὲ νέφτι καὶ ἄσφαλον εἰς ὅλας τὰς συνοικίας, ἀφῆκαν τὴν πόλιν μέσα εἰς φλόγας καὶ καπνὸν καὶ ἔτρεξαν εἰς τὰ βουνὰ διὰ νὰ σκοτώσουν καὶ ὅσους ἔφυγαν· οἱ σκοτωμένοι σαπίζουν ἄταφοι· ὅσοι ἐφύγαμε εἰς τὰ βουνὰ ἐπεράσαμε δύο νύκτες καὶ δύο ἡμέρας μ' αὐτὴ τὴν παγωνιά ζαρωμένοι πίσω ἀπὸ ἕνα θάμνον, χωρὶς ψωμί, χωρὶς σκέπασμα, χωρὶς ὕπνο· πολλοὶ ἐκοκκάλισαν ἀπὸ τὸ κρύο. Αἱ οἰκογένειαι ἐσκορπίστηκαν, εἰς τὴν στιγμὴν τοῦ κινδύνου, ὁ καθεὶς ἔφυγεν ὅπως ἤμπορεσε καὶ δὲν ἤξεύρει τί ἀπέγειναν οἱ ἴδιοί του, καὶ ὅταν ἀνταμόναμε ἄλλους χωριανοὺς κρυμμένους ἔς τὰ σχίνα ἢ μέσα ἑς βεμματαριαῖς ὁ ἄνδρας ἐρωτοῦσε μὲ λαχτάραν διὰ τὴν γυναῖκα, ἡ μητέρα διὰ τὴν κόρη, ὁ ἀδελφὸς διὰ τὸν ἀδελφόν, τὸ παιδί διὰ τὸν πατέρα, ἂν ζοῦν, ἂν τοὺς εἶδαν, ἂν ἀπέθαναν...

Ὁ δυστυχὴς πρόσφυξ δὲν δύναται νὰ ἐξακολουθήσῃ περισσότερο· ἡ συγκίνησις πνίγει τὴν φωνὴν του· εἶνε καὶ τόσον ἐξητλημένος! δέκα ὥρας ἐβάδιζε, ἀπὸ χαράδρας εἰς χαράδραν, διὰ νὰ φθάσῃ ἕως ἐδῶ· ἐγείρεται, μόλις κρατεῖται εἰς τοὺς πόδας του· εἰς συγγενῆς τὸν ὀδηγεῖ ἐκ τῆς χειρὸς εἰς τὸν οἶκόν του, ὅπου βυθίζεται εἰς μακρὸν, βαρὺν, μολύβδινον ὕπνον.

Ἄλλ' ἡμεῖς δὲν θὰ κοιμηθῶμεν ἀπόψε. Ἡ πόλις μας εἶναι ἀνάστατος· αἱ φοβεραὶ εἰδήσεις κυκλοφοροῦν ἀπὸ στόμα εἰς στόμα· τελεία ἀποθάρρυνσις, ἀπελπισία μαύρη μᾶς καταλαμβάνει. Τόσον δὲ ἀλγεινὴ εἶναι ἡ ἐντύπωσις τῶν γεγονότων τούτων εἰς τὴν τεταραγμένην φαντασίαν μας, τόσον συμμύγνυνται ἐν τῷ πυρέσσοντι ἐγκεφάλῳ μας ὅσα ἠκούσαμεν μὲ ὅσα φοβούμεθα, ὥστε ἀναπαριστῶμεν ἤδη πρὸ ἡμῶν τὴν μέλλουσαν σκηρὴν τῆς καταστροφῆς· αἱ τὰμπιαί μας εἶναι πλήρεις πτωμάτων τῶν γενναίων· αἱ πλατεῖαι εἶναι αἱματοσταγαῖς· ἐδῶ κείται ἔρριμμένη μία κεφαλὴ ἀνδρός· ἐκεῖ εἰς κορμὸς γυναικὸς· κύπτοντες ἐπὶ τῶν ἠκρωτηριασμένων νεκρῶν ἀναγνωρίζομεν τὸν ἑαυτὸν μας, βλέπομεν ἐκτάδην τὰ πτώματά μας. Κατήντησεν ἀσθενηκὴ ἡ ψυχὴ μας· ἡ φαντασία ἡμῶν ἐκ τῆς διηνεκοῦς ἀγωνίας ὁμοιάζει μὲ χορδὴν ὑπερτεταμένην παράγουσαν στρηγῆ ἤχον... Τὴν ἐσπέραν, εἰς τὴν ἀμφιλύκην, τὰ δένδρα τῶν λόφων λαμβάνουν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μας φανταστικὰς μορφὰς ἐπίπτων Κιρκασίων καὶ Μπασιμπουζούκων!...

14 Ἰανουαρίου.

Σήμερον τὸ πρῶτὸν τελοῦμεν Μεγάλην Παράκλησιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὑπὲρ τῆς διασώσεώς μας· συμπάλλομεν ὅλοι ἐν χορῷ ὡς νὰ θέλωμεν

διὰ τοῦ στόματός μας ἀπ' εὐθείας καὶ ὄχι διὰ τῶν ψαλτῶν νὰ ἐκφράσωμεν τὸν πόνομας εἰς τὴν Παναγίαν. Τοὺς κανόνας τούτους· μόνον ψυχαὶ ἐν ὀδύῃ δύνανται νὰ αἰσθανθῶσι κατὰ βάθος. Αἱ πρὶν ἀδιάφοροι φράσεις εἰς τὰ χεῖλη μας γίνονται κατανοητικώταται. Εἰς ἐπικλήσεις τινὰς ἐκρηγνύμεθα εἰς δάκρυα. Ὡ! ἔχομεν ἀνάγκην προστασίας οἱ ἔρημοι, καὶ γονυπετούμεν, κύπτομεν τὴν κεφαλὴν μας ἐπὶ τῶν μαρμάρων, ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς Ἐλευούσης!...

Ἦλθον καὶ ἄλλοι ἀπὸ τὰ λεηλατηθέντα καὶ πυρποληθέντα χωρία... ἄνδρες καὶ γυναῖκες, παιδιά, ὄλοι βρακένδυτοι, γυμνόποδες βικνοὶ ἐκ τοῦ ψύχους· ἦλθε καὶ εἰς ἱερεὺς μὲ καμμένον γένειον καὶ ἡμικαυστον πρόσωπον. Πῶς ἀδελφῶν· εἴ δυστυχία! οἱ κάτοικοι, οἵτινες δὲν διαπρέπουσιν ἐπὶ φιλοξενίᾳ ἀνοίγουν τὰς οἰκίας των εἰς τοὺς πρόσφυγας, θέτουν παρὰ τὴν ἐστίαν τοὺς παγωμένους, δίδουν ἄρτον εἰς τοὺς πεινῶντας, ἐνδύματα εἰς τοὺς γυμνοὺς. Τὸ καλὸν εἶναι ὅτι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν φέρουν τοὺς *μισαρέδες των*, καὶ θὰ μᾶς βοηθήσουν· εἶναι βουνήσιοι ἄνθρωποι, κυνηγοὶ ἀπὸ δεκαπέντε ἐτῶν, ἔχουν παλαιὰν φιλίαν μὲ τὸν μπαρούτι· εἶναι δὲ καὶ φοβεροὶ ἀπὸ ἐκδίκησιν διότι ὄλοι ἔχασαν τὴν περιουσίαν των, μετ' αὐτῆς δὲ ἄλλος τὴν γυναῖκά του, ἄλλος τὰ παιδιά του, ἄλλος τοὺς γονεῖς του, μερικοὶ δὲ ὄλους καὶ ὅλα!...

15 Ἰανουαρίου.

Φρικῶδες! Φρικῶδες! Φρικῶδες!

Σήμερον ἦλθον δεκαεὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἀπὸ τὸν Ἅγιον Γεώργιον, μᾶς διηγούνται δὲ πράγματα τὰ ὁποῖα σηκόνουν ἀπὸ φρίκην τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς μας. Ἄμα εἶδον μακρόθεν ἐπερχομένους τοὺς Κιρκασίους ἐγκατέλιπον τὸ χωρίον των, καταφυγόντες ὄλοι, ἀπὸ τῶν γερόντων μέχρι τῶν βρεφῶν, 1000 περίπου ψυχαί, εἰς βαθὺ καὶ ἀπόκρυφον σπήλαιον, εἰς Καρα-δερέ. Οἱ Κιρκάσιοι περιτρέφοντες τὰ βουνὰ τὸ ἀνεκάλυψαν, ἀλλὰ μὴ δύναμενοι νὰ εἰσέλθουν διότι ἐφρουρεῖτο γενναίως ἡ στενὴ εἴσοδος, ἀφ' οὗ ἐπληγώθησαν θανασίμως τρεῖς ἐξ αὐτῶν, ἀπεφάσισαν νὰ θανατώσουν διὰ παντός μέσον τοὺς ἐν τῷ σπηλαίῳ. Ἰδοὺ δὲ τί σατανικὸν ἐπενόησαν: Ἦνοιξαν διὰ μοχλῶν ὀπήν ἐπὶ τοῦ θόλου τοῦ σπηλαίου, ἔρριψαν ἐντὸς αὐτοῦ ἄσφαλον καὶ θεῖον—τὸ ὁποῖον ἔχουν πάντοτε ἄφθονον διότι κατασκευάζουν μόνοι τὴν πυρίτιδά των ἀπὸ καστάνειαν—ἀνῆψαν αὐτὰ πυροβολοῦντες καὶ... καπνὸς πυκνὸς ἐπλήρωσε τὸ σπήλαιον καὶ ἐξέπνευσαν ἐξ ἀσφυξίας χίλιοι ἄνθρωποι, ἐπτερούγισαν συγχρόνως χίλια ψυχαὶ μαρτύρων. Δεκαεὶ μόλις ἐσώθησαν εἰς τὸν μυχὸν εὐρεθέντες τοῦ σπηλαίου, ὅπου διὰ ῥωγμῆς τινος εἰσῆρχετο καθαρὸς ἀήρ καὶ ἐξῆλθον—ὦ πῶς ἐξῆλθον! τοῦ πελωρίου ἐκείνου τάφου ἔρποντες, ἀναρριχώμενοι,

διολισθαίνοντες διὰ σωρῶν πτωμάτων προσφι-
λῶν καὶ παγερῶν!..

Φρουρούμεν ὅλοι νυχθημερόν· ἡ ἀγωνία καὶ
πάλιν ἐπυκνώθη ὡς μέλαν νέφος ὑπὲρ τὰς κεφα-
λάς μας. Ἡ ζωὴ μας ὁμοιάζει μὲ χρεώγραφα
τῶν ὁποίων ἡ ἀξία ἀναβαίνει καὶ καταβαίνει·
σήμερον δ' εὐρίσκεται εἰς φοβεράν ἐκπτώσιν!..

16 Ἰανουαρίου.

Συνερχόμεθα εἰς τὴν μητρόπολιν καὶ συσκε-
πτόμεθα πῶς εἶναι δυνατόν νὰ σωθῶμεν· οὐδενὸς
ἐγκέφαλος παράγει ἰδέαν τινά· ὅλων αἱ κεφαλαὶ
εἶναι ὡς ὠρολόγια ἀχόρδιστα, μὴ δυνάμενα νὰ
ἐργασθῶν... Οἱ Ῥῶσοι δύνανται νὰ μᾶς σώ-
σουν· ἀλλ' εἶναι τόσον μακρὰν ἀκόμη! Οἱ Τοῦρ-
κοι... αὐτοὶ δὲν θ' ἀνησυχῆσουν διόλου ἂν δὲν
ἀναγκασθῶν ἀπὸ ἄλλους· ἀποφασίζομεν λοιπὸν
νὰ συντάξωμεν ἐκθεσιν τῆς καταστάσεώς μας, τὴν
ὁποίαν νὰ στείλωμεν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα καὶ εἰς
τὸν *Νεολόγον* τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρὸς δη-
μοσίευσιν, νὰ ῥηξῶμεν κραυγὴν ἐσχάτου κινδύνου,
γοερὰν ἐπίκλησιν, καὶ ἂν ὑπάρχῃ εὐσπλαχνία εἰς
τὸν κόσμον, ἃς οἰκτεῖρουν τοὺς ἐγκαταλελειμ-
μένους. Ὁ πνιγμένος ἀπὸ τὰ μαλλιά του
πιάνεται νὰ σωθῇ. Γράφομεν τὴν ἐκθεσιν. Τε-
λειώνει ὡς ἐξῆς: «Ἀγνοοῦμεν ὁποῖα ἡ τύχη ἡ-
μῶν. Βλέπομεν τὴν σήμερον μὴ ὄντες βέβαιοι ὅτι
θὰ ἴδωμεν καὶ τὴν ἐπαύριον. Διωρούμεθα μετα-
ξὺ ζωῆς καὶ θανάτου. Ἰσως ἡ φωνὴ αὕτη τῆς
ἐπικλήσεως σιγᾷ τὴν στιγμὴν ταύτην πνιχθεῖσα
εἰς αἷμα».

Ἄλλὰ πῶς νὰ σταλῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν;
Τοῦτο εἶναι ἀνυπέρθητον κώλυμα. Κηπουρός
τις Ἡπειρώτης ἀναλαμβάνει νὰ ριψοκινδυνεύσῃ...

17 Ἰανουαρίου.

Σήμερον εἶναι τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου· συνερχό-
μεθα εἰς τὸ καφενεῖον, ἀλλὰ πῶς ὅλα μετεβλή-
θησαν! Ἄλλοτε τὰς μεγάλας ἐορτὰς καὶ τὰς
Κυριακάς οἱ *τσορματζήδες*, ἐορτάσιμα φοροῦν-
τες σαλβάρια καὶ κοντογούνια, χαμηλὸν ὑπόδη-
μα καὶ ὑψηλὴν κάλτσαν, ἐρυθρὸν φέσιον, καὶ
πλατεῖαν ζώνην, ἐκάθητο ὀκλαδὸν ἐπὶ τῶν πε-
ριθεόντων τὸ καφενεῖον ξυλίνων διθανίων· ἠκούετο
τὸ γουργουρητὸν τῶν ναργιλέδων, κυανοῦν δὲ νε-
φύδριον καπνοῦ ἠωρεῖτο ἤδη συστρεφόμενον· εἰσ-
ήρχετο τις καλημερίζων περίξ τὴν ὁμήγουριν καὶ
ἐκάθητο ὅπου εὐρίσκε θεσιν, εἰ μὲν ἦτο ἐπίση-
μος περὶ τὸ κέντρον, εἰ δὲ ἄσημος παράμερα·
ὁ καφεπώλης τῷ ἔφερον τὸν καφὸν καὶ τὸν ναρ-
γιλέν του· ἤρχιζε νὰ πίνῃ, ἀλλ' αἰφνης:

— Καλημέρα! τῷ προσεφώνει εἰς τῶν *τσορ-
ματζήδων* κάμνων *τεμενᾶρ* κατὰ τὸ τουρκικὸν
ἔθος.

— Καλή σου μέρα! ἀπάντα ὁ ἄλλος ἀπαλ-
λάσσων τὰ χεῖλη του ἀπὸ τοῦ κυαθίσκου τοῦ
καφέ.

Μετ' ὀλίγον δευτέρα *καλημέρα* ἐρρίπτετο
ἐκ τῆς ἄλλης πλευρᾶς εἰς ἠνάνταπῆντα ὁμοίως,
ἔπειτα τρίτη καὶ οὕτω καθεξῆς, εἴκοσι ἢ τριά-
κοντα, ἰσάριθμοι πρὸς τοὺς ἐν τῷ καφενεῖῳ πρὸ
αὐτοῦ· τὸ γούρ γούρ τοῦ ναργιλέ ἐξηκολούθει
γοργότερον, ἐρυθρότερον· καπνὸς κυανοῦς βαθεῖος
χρώματος ἐπλήρου τὸν στενὸν χώρον περιβάλλον
τοὺς περικαθημένους ὡς ἡ νεφέλη τὸν Μωϋσῆν
καὶ τὸν Ἥλιον καὶ ἀκρωτηριάων, ὡς εἶπεῖν,
αὐτοὺς διότι δὲν διεφάνιντο δλόκληροι, ἀλλὰ
τοῦ ἐνὸς μόνον ἡ κεφαλή, τοῦ ἄλλου μόνον ἡ
χεῖρ, τοῦ ἄλλου μόνον οἱ πόδες μετὰ τοῦ σαλ-
βαρίου. Ἄλλὰ φεῖ! τὰ πικραμένα χεῖλη τώρα
δὲν ἐπαναλαμβάνουν τὴν *καλημέραν*· πάντες εἶ-
ναι πιναροί, ἀτημέλητοι, ἀξύριστοι, ὁ δὲ ναργιλές
δὲν ἤχει γοργῶς, ἀλλ' ἀργὰ καὶ μελαγχολικῶς
ὡς νὰ συνοδεύῃ μὲ τὸν ἦχον αὐτοῦ τὰς θλιβεράς
σκέψεις τοῦ ῥοφῶντος!..

18 Ἰανουαρίου.

Ἀπέθανεν εἰς γέρων πρόκριτος καὶ τὸν κη-
δεύομεν ἐν πένθει· δὲν τολμῶμεν νὰ ἐξέλθωμεν
τοῦ τείχους καὶ τὸν θάπτομεν εἰς τὸν περίβολον
τῆς ἐκκλησίας· πολλοὶ μακαρίζουν τὸν γέροντα
ὅστις ἔσπευσε ν' ἀπέλθῃ χωρὶς νὰ ἴδουν οἱ ὀ-
φθαλμοὶ του ἀπαισίας σκηνάς· ἔσθυσεν ἤσυχᾳ ἡ-
συχᾳ, χωρὶς κρεουργομένου τοῦ σώματος νὰ
συμπληρωθῇ καὶ ἡ ψυχὴ του...

19 Ἰανουαρίου.

Χιὼν πυκνὴ· τὰ βουνὰ κατάλευκα· ψῦχος
δριμύτατον. Παρὰ τὰς *τάμπιας* ἀνάπτουν με-
γάλας πυράς, καὶ ὅλοι στρυμωγμένοι περίξ πυ-
ρώνονται εἰς τὰς χρυσᾶς φλόγας, αἰτίνες ἀναπάλ-
λονται φαιδρῶς· ἀλλὰ διὰ μίαν ῥήγνυται ἡ σπα-
ρακτικὴ κραυγὴ τοῦ κινδύνου:

— Ἔρχονται!..

Ἄνατινάσσονται ὅλοι· ἀρπάζουν τὰ πυροβόλα·
αἱ καρδίαι ἀρχίζουν εἰς τὰ στήθη τὴν κωδωνο-
κρουσίαν των· διερχόμεθα λεπτὰ τινα ἀνεκδιηγῆ-
του ἀγωνίας ἕως οὗ ἴδωμεν πόσοι εἶναι οἱ ἐ-
χθροί... εἶναι ὑπὲρ τοὺς ἑκατόν, ὅλοι ἔφιπποι· ἔρ-
χονται καλπάζοντες.

— Βρὲ παιδιὰ, λέγει ναυτικός τις ὀξυδερκής
ἐξερευνητῆς τοῦ ὀρίζοντος, ἴσως κασκέτα δὲν φοροῦν
αὐτοὶ ἢ μὲ γελοῦν τὰ μάτια μου;

— Ναί, ναί!

Κᾶτι τί δέ, ὅπερ δὲν τολμῶμεν νὰ ἐλπίσω-
μεν, ἀλλ' ἠδύ, παρήγορον, ἀνασκιρτᾷ εἰς τὰ
στήθη μας· καὶ ἐφ' ὅσον πλησιάζουν ἡ ἐλπίς πα-
λαίει μετὰ τῆς ἀνησυχίας ἐπὶ τῶν μορφῶν μας.

Ἄλλ' ἤδη ἐβεβαιώθημεν· καὶ ὡς μεθυσμῆνοι
πηδῶμεν ἐκτὸς τοῦ τείχους φωνάζοντες παρα-
φώρας μὲ δάκρυα:

— Εἶναι Ῥοῦσοι! Ῥοῦσοι!..

Οἱ Ῥῶσοι σταμάτοῦν ἐκπληκτοί, ἀνήσυχτοι

βλέποντες τόσους ανθρώπους ένδεδυμένους φανταστικῶς ὡς Ῥοθινσῶνας διευθυνομένους πρὸς αὐτοὺς δρομαίως μὲ τὰ ὄπλα εἰς τὰς χεῖρας· ἡ ἐκπληξίς των ἐπιτείνεται ὅτε τοὺς φιλοῦμεν μὲ θαυρόδρεκτον γέλωτα, ὅτε ἐναγκαλιζόμεθα τοὺς ἵππους των· νομίζουν ὅτι ἐνέπεσαν εἰς πόλιν παραφρόνων· ἀλλ' ἡμεῖς σφίγγομεν τὰς χεῖράς των, δὲν τοὺς ἀφίνομεν :

— Μπρατούσκα ! Μπρατούσκα !

Βρωμοῦν βότκα, βρωμοῦν πολὺ, ἀλλὰ πόσον θελκτικῶς, πόσον εὐδῶδες βρωμοῦν δι' ἡμᾶς ! ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, κρημνίζομεν τὸν ἐν τῇ πύλῃ τοίχων, ἀνοίγομεν αὐτὴν διὰ νὰ εἰσέλθουν· ἐν τῷ μεταξύ οἱ ἱερεῖς φοροῦντες τὰ ἄμφιά των ἐξέρχονται μὲ τὰ ἐξαπτέρυγα μέχρις αὐτῶν· ἡ πόλις τοῖς προσφέρει ἐπὶ δίσκου ἄρτον καὶ ἄλας, ὡς σημεῖον ὑποταγῆς· ἀληθῶς ἀπὸ τὴν σφοδρὰν συγκίνησιν εἴμεθα ὀλίγον παράφρονες... τὸ ἀπότομον ἄλμα ἀπὸ τῆς ἀπελπισίας εἰς τὴν ἀγαλλίασιν ἐξήθρωσε τὸν νοῦν μας· παρ' ὀλίγον νὰ λάβωμεν εἰς τὰς ἀγκάλας μας τοὺς Ῥώσους καὶ τοὺς ὀδηγήσωμεν εἰς τὴν πόλιν· ἀλλ' οὗτοι δὲν προχωροῦν, ὅσοι ἐπέζευσαν ἱππεύουν, εἰς τὴν ἀνυπόμονον δὲ παράκλησιν μας νὰ εἰσέλθουν, ἀπαντοῦν κινοῦντες τὴν χεῖρά των πρὸς τὴν ὁδόν, μακράν.

Περιμένουν νὰ τοῖς φέρωμεν ῥακὴν, γεμίζομεν τὰς πλοκάς των, κεντοῦν τοὺς ἵππους των καὶ ἀπέρχονται καλπάζοντες.

Ἡμεῖς δὲ μένομεν ἐνεοί, συντετριμμένοι· ἐπιστρέφομεν ἐντὸς τοῦ τείχους μὲ κομμένα ἤπατα· ἐπανακτιζόμεν μὲ ἀποθάρρυνσιν τὴν πύλιν ὡς νὰ ἐβαρύνθημεν πλέον τὴν ζωὴν. Μετὰ τὴν στιγμιαίαν ἐκείνην λάμψιν, ἣτις μᾶς ἐθάμβωσε ἐπέσαμεν πάλιν εἰς τὴν ἐρεβώδη σκοτίαν. Ἀφ' οὗ ἐπρόκειτο νὰ φύγουν καλλίτερον νὰ μὴ ἤρχοντο ! ἀλλὰ τί πταίουσιν αὐτοί ; εἶναι πρόσκοποι, καὶ τρέχουν πρὸς κατόπτειυσιν τῆς χώρας.

Τοποθετούμεθα πάλιν εἰς τὰς τάμπιας μας σιωπηλοί· τὸ μέτωπόν μας συννεφῶται· οἱ μῦς τοῦ προσώπου μας συστέλλονται σκυθρωπῶς. Αἶ, αὐτὴ εἶνε ἡ μαύρη τύχη μας ! ἄς λάβωμεν πάλιν τὸ τουφέκι μας, ἄς ἀρχίσωμεν ἐκ νέου τὴν πάλην· ἀλλ' ἡ καρτερία μας ἡμβλύθη· δὲν εἴμεθα πλέον οἱ ἴδιοι· ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς χαρᾶς μας κρημισθέντες κατασυνετρίβημεν !..

20 Ἰανουαρίου.

Φρουροῦμεν ἀγρύπνως νυχθημερόν· πίπτει χιών.

21 Ἰανουαρίου.

Παρατηροῦμεν τὸν ὀρίζοντα μὲ φόβον καὶ ἐλπίδα ὡς πλοίαρχος ἐν θυελλῶδει νυκτὶ ἐλπίζων νὰ ἴδῃ φάρον καὶ φοβούμενος μὴ συναντήσῃ βραχῶδη ἀκτὴν. Σωτήρες θὰ μᾶς ἔλθουν ἀπὸ τὸ ἄκρον ἐκεῖ ἢ σφαγεῖς ;

22 Ἰανουαρίου.

Σήμερον τὰ μεσάνυκτα ἠσθάνθημεν σφοδρὸ-τάτην συγκίνησιν· ἐρίφθη ὁ πυροβολισμὸς ὁ ἀγγέλλων τὸν κίνδυνον, συνεταράχθη ἡ πόλις. Πλησίον μιᾶς τάμπιας χαμηλῆς καὶ οὐχὶ ὀχυρᾶς, ὅπως μὴ ἐπιχειρηθῇ ἀνάβασις ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἡ φρουρὰ ἀναρτᾷ τὴν νύκτα ἐκτὸς τοῦ τείχους κατὰ πλάτος τῆς ὁδοῦ, ἀπὸ τῶν τοίχων δύο κήπων τενεκέδες πετρελαίου, ὥστε ἂν ἐπέλθουν ἀπροόπτως οἱ ἐχθροὶ νὰ συγκρουσθοῦν πρὸς αὐτοὺς καὶ ἐνοήσωμεν τὸν κίνδυνον. Τὰ μεσάνυκτα ἠκούσθη φοβερὸς κρότος.

— Παιδιά ἔς τᾶρκα ! κραυγάζει ὁ σκοπὸς πυροβολῶν εἰς τὸν ἄερα.

Οἱ φρουροὶ ἐγείρονται, περίφοβοι δρᾶττονται τῶν ὄπλων· ὁ σκοπὸς μὲ τὸ ὄπλον ἐστραμμένον κατὰ τοῦ ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐχθροῦ ἀναφωνεῖ τουρκιστί :

— Κιμ ὀ ; (τίς εἶ ;)

Σιγῇ, φοβερὰ σιγῇ ἀπαντᾷ εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην.

Ἀστραπιαίως διαδίδεται ὅτι ἐπῆλθον οἱ Κιρκάσιοι· οἱ ἐν τοῖς καφενείοις ἀναπαυόμενοι παρὰ τὸ ὄπλον των τρέχουν νὰ ἐνισχύσουν τοὺς ὑπερασπιστὰς τῆς ἀσθενοῦς τάμπιας· φωναὶ εἰς τοὺς δρόμους, ταραχὴ ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν· εἰς ὅσας οἰκίας ἐφραγγεν ἔτι φῶς σβύνεται.

Ἐν τούτοις ὁ σκοπὸς ἐπαναλαμβάνει τὴν ἐρώτησιν.

Οὐδεμία ἀπάντησις. Ἡ ἀγωνία κορυφοῦται πλέον. Τίς εἶνε ; ποῦ εἶνε αὐτὸς ὁ ἄγνωστος, ὁ τρομερὸς ἐχθρὸς ; Ἀναρτᾶται ἐν σπουδῇ φανὸς πλοίου ἀπὸ μακροῦ κονταρίου καὶ διευθύνεται πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς ὁδοῦ· καὶ τί διακρίνομεν εἰς τὸ ἀναπαλλόμενον φῶς του ; δύο μακρὰ ὦτα, ἀκούομεν δ' αἴφνης ἤχηρόν ὄγκηθμόν.

— Ὡ ! ποῦνὰ σὲ φάγη ὁ ψόφος ! ἀναφωνοῦν οἱ φρουροὶ, ὧν πολλοὶ εἶχον ἤδη ἀποφασίση τὴν ζωὴν των, μετὰ στεναγμοῦ ἀνακουφίσεως ἐγείροντες τοὺς ἐπὶ σκοπὸν σισανέδες των.

Ὁ ὄνος οὗτος, ὅστις ἐπροξένησε περισσότερον τρόμον εἰς ὀλόκληρον πόλιν παρ' ὅσον ὁ φέρων δорὰν λέοντος πρόγονός του, λησμονηθεὶς ὁ δυστυχῆς τὰς ἡμέρας ταύτας καὶ πεινῶν ἐξῆλθεν ἀθουρῶτως ἀπὸ κρημισμένου τινὸς μέρους τοῦ τοίχους, καὶ ἔβασκεν ἠσύχως ὀπίσω τῶν ἐρειπίων τοῦ τουρκικοῦ λουτρῶνος, χωρὶς νὰ φαίνεται· τὴν νύκτα, μὴ ἀντέχων πλέον εἰς τὸ ψῦχος ἠθέλησε νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ οἱ πόδες του περιεπλάκησαν εἰς τοὺς τενεκέδες.

Γελῶμεν μὲ τὸν φόβον μας τὸν μαρόν· ἀλλ' ἐν ᾧ γελῶμεν ἐλεεινολογοῦμεν τὴν κατάστασιν μας. Ὡ ! πῶς κατηντήσαμεν !.. νὰ διερχώμεθα ἀτελευτήτους στιγμὰς θανασίμου ἀγωνίας, καὶ ὅταν ἀκόμη ἀποδιδράσκουν οἱ ὄνοι μας !..

23 Ἰαροναρίου.

Σήμερον ἀνεφάνη ἄλλος κίνδυνος· αἱ τροφαὶ μας πλησιάζουν εἰς τὸ τέλος των· εἴμεθα ἀληθῶς πολιορκημένοι... Ἐὰ δυνηθῶμεν νὰ προμηθευθῶμεν ἄλλας; τί θὰ γίνωμεν;

24 Ἰαροναρίου.

Φρουροὶ διατρέχουν τὴν πόλιν ῥηγνύοντες τὴν ἀπελπιστικὴν κραυγὴν:

— Ἐρχονται! ἔρχονται!

Καταλαμβάνονται πάλιν αἱ θέσεις· ἀλλὰ φόβος δεινὸς πιέζει πάσας τὰς καρδίας· οἱ ἐπερχόμενοι εἶναι πολλοί, πεντακόσιοι, ὀκτακόσιοι ἴσως· ὡς ἀκρίδες καλύπτουν ὅλην τὴν πρὸ ἡμῶν ἔκτασιν. Τώρα πλέον τετέλεσται! ἡ πάλῃ δὲν εἶναι δυνατὴ. Τὰ πλάσματα τῆς ἀσθενικῆς μας φαντασίας θὰ γείνουν ἀληθῆ. Ἡ πόλις θὰ πληρωθῇ αἵματος, γόων, ψυχορραγημάτων· θὰ σκορπισθοῦν τὰ πτώματά μας εἰς ταῖς τάμπαις, εἰς τοὺς δρόμους, ἀλλὰ δὲν θὰ κύπτωμεν πλέον ἐπ' αὐτῶν ὅπως τ' ἀναγνωρίζωμεν. Ὁ φίλος μου ἐτοιμάζει τοὺς μικροὺς σάκκους τοῦ ἀλεύρου τὰ κολοκύθια τοῦ νεροῦ. Ὅλοι εἶναι κάτωχοι· ἡ καρδία μας σφίγγεται, σφίγγεται!... Πλησιάζουν οἱ σφαγεῖς, οἱ δῆμοί μας... πλησιάζουν!

Ἄλλὰ... τί;... δὲν εἶναι Κιρκάσιοι; εἶναι... Ῥῶσοι!... Ῥῶσοι!

Ὁ Θεὸς, εὐχαριστοῦμεν! τὸ μαῦρον σύννεφόν μας ἐσχίσθη καὶ βλέπομεν ἥλιον πυροβολοῦμεν εἰς τὸν ἀέρα ἀπὸ τὴν ἀγαλλίασίν μας, καὶ μὲ τὰς βολὰς τῶν σισανέδων ἐκ τῶν στηθῶν μας ἐξέρχεται ἡ ἀγωνία. Τί εὐτυχία!... κλαίωμεν πάλιν, καὶ γελῶμεν τὸν νευρικὸν μας γέλωτα. Εἰς ἀξιοματικὸς προτρέχει μετὰ τινων στρατιωτῶν καὶ ἐνὸς διερμηνέως καὶ παραγγέλλει νὰ ἐτοιμάσωμεν πολλὰ καταλύματα, διότι κατόπιν ἔρχονται ἕξ χιλιάδες...

— Μόνον ἕξ χιλιάδες; ἄς ἔλθουν δέκα· ἡ πόλις μας, αἱ οἰκίαι μας, τὰ ἐπιπλά μας ὅλα ὅλα δικὰ των εἶναι...

Ἄρκει ὅτι ἐζήσαμεν. Ἐζήσαμεν! ὦ! πόσον γλυκεῖα εἶναι ἡ ζωὴ!...

A. Π. ΚΟΥΡΤΙΑΝΗΣ.

Ἐν Λαπωνίᾳ.

ΑΛΙΕΙΑ ΦΑΛΛΙΝΗΣ

Τὸ Βάρδον εἶναι μικρὰ πόλις ἔχουσα 1500 κατοίκους καὶ κειμένη ἐπὶ χαμηλῆς καὶ βραχῶδους νήσου. Ὁ ἐκεῖ μεταβαίνων βλέπει ἐκτεινόμενον πρὸ αὐτοῦ εὐρὺν καὶ βαθὺν κόλπον, εἰς οὗ τὸν μυχὸν κεῖται ἡ πόλις. Δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν, ἤτοι πρὸς ἀνατολὰς καὶ πρὸς δυσμὰς τῆς αἰ ἀκταὶ εἶναι μικρὸν τι ὑψηλαί· πρὸς νότον ἡ παραλία ὅλη εἶναι ἐπίπεδος καὶ ὁμαλὴ. Τὸν λιμένα, κείμενον πρὸς βορρᾶν τῆς πόλεως, κλεί-

ουν δύο νῆσοι. Εἶναι δὲ καὶ οὗτος εὐρὺς καὶ βαθύς, ὁ σπουδαιότατος τῶν μερῶν ἐκείνων. Ἐβρομεν αὐτὸν γέμοντα πλοίων, τὸ πλεῖστον ῥωσικῶν, ὧν τινα μεγίστης χωρητικότητος, 800—1000 τόνων. Καὶ πράγματι μετὰ τῆς Ῥωσίας, καὶ ἰδίως μετὰ τοῦ Ἀρχαγγέλου ἐν τῇ Λευκῇ θαλάσσει τὸ Βάρδον διεξάγει τὰς πλείστας τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν του. Ὡς ἐκ τούτου καὶ οἱ κάτοικοι, ἀσχολούμενοι εἰς τὴν ἀλιεῖαν, τὸ ἰχθυεμπόριον καὶ τὴν κατασκευὴν ἰχθυελαίου, λαλοῦσιν σχεδὸν πάντες τὴν ῥωσικὴν. Οὐδεὶς δὲ Λάπων ὑπάρχει ἐν Βάρδῳ.

Κύκλω τοῦ λιμένος κεῖνται αἱ μεγάλαι ἀποθῆκαι, τὰ ἐργοστάσια τοῦ ἰχθυελαίου, τὰ καταστήματα τῆς ξηράσεως τῶν ἰχθύων, κτλ. Ἐκαστον δὲ αὐτῶν ἔχει ἰδιαιτέραν φραγὴν, μετὰ ὑψηλῆς κλίμακος, δι' ἧς ἀναρριχῶνται ἐπὶ τοῦ δώματος. — Ἄλλο μέσον ἀποθιβάσεως δὲν ὑπάρχει.

Εἰς τὸν ἀπὸ τῆς θαλάσσης βλέποντα αὐτὸ, τὸ Βάρδον φαίνεται πόλις μεγάλη. Ὁ μεγαλοπρεπὴς αὐτῆς λιμὴν, καλυπτόμενος ὑπὸ δάσους ἰστίων, κυκλοῦμενος ἐπὶ εὐρῷ ἡμικύκλιον ὑπὸ μεγάλων οἰκοδομῶν, δικαιοῖ τὴν ἐντύπωσιν ταύτην· ἀλλ' ἐκ τοῦ πλησίον, τὸ θέαμα μεταβάλλεται. Ὅπισθεν τῶν μεγάλων ξυλίων ἀποθηκῶν, ὧν αἱ φραγαὶ εἶναι πρὸς τὸ μέρος τοῦ λιμένος, δὲν φαίνεται ἄλλο, πλὴν ἀπλῆς σειρᾶς παραπηγμάτων, ἰσογείων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Ἐπι χειρὸν δὲ καθίσταται τὸ θέαμα εἰς τὸν ἀποθιβαζόμενον. Οὗτος δὲν βλέπει πανταχοῦ ἄλλο τι ἢ ξηραντήρια ἰχθύων: ἐμπροσθεν, ὀπισθεν, δεξιόθεν, ἀριστερόθεν, εἰς τὰ πλάγια, ἔσω, ἔξωθεν, ἄνωθεν καὶ κάτωθεν ἔτι τῶν οἰκῶν, — πανταχοῦ, τέλος, ὅπου ὑπάρχει χώρος διαθέσιμος χρησιμοποιοεῖται πρὸς ξήρανσιν ἰχθύων. Εἶτα, πλὴν τῶν ἀπανταχοῦ ἐκτεθειμένων σωμάτων τῶν ἰχθύων, φαίνονται εἰς πολλὰ μέρη καὶ αἱ κεφαλαὶ αὐτῶν, περασμέναι εἰς σειρὰς ὡς κομβολόγια ταύτας ἀναρτῶσι ὅπου εὐρωσι πρόχειρα καρφία ἢ δοκοὺς, καὶ εἰς αὐτὰ τὰ μάλιστα ἀπρόσιτα μέρη· καὶ ὅταν δὲν τὰ βλέπῃς, μαντεύεις πῶς εὐρίσκονται ἐκ τῆς ὀσμῆς, οὔσης δυσφορητοτέρας, εἰ καὶ ἀδύνατον φαίνεται τοῦτο, τῆς δυσφορήτου ὀσμῆς αὐτῶν τῶν ἰχθύων.

Ἡ ἀλιεῖα καὶ ἡ ξήρανσις τῶν ἰχθύων εἶναι ἡ μοναδικὴ ἀσχολία τῶν κατοίκων· φαίνεται δὲ ὅτι ὠφελοῦνται μεγάλως, διότι μόλις ἀγκυροβολήσῃ τὸ πλοῖον δὲν περιστοιχίζουσιν αὐτὸ λέμβοι, ὡς ἄλλαχοῦ συμβαίνει, οὐδ' οἱ λεμβοῦχοι παρακαλοῦσι τοὺς ἐπιβάτας νὰ τοὺς ἀποθιβάσωσιν εἰς τὴν ξηράν· ἐν Βάρδῳ οὐδεὶς φροντίζει περὶ τῶν ἐπιβατῶν, οὐδεὶς τῶν ἰθαγενῶν λαμβάνει τὴν ἐνόχλησιν ὅπως προσφέρει αὐτοῖς τὰς ἐκδολεύσεις του, — εἶναι δὲ ἠναγκασμένοι ὅπως ἀποθιβασθῶσι νὰ ζητήσωσι τὴν λέμβον τοῦ πλοίου.